

№ 3 тақырып. БАҚ-ты басқару және тиімді қызмет ету проблемасы.

Редакциялық менеджмент: редакциядағы кадр саясаты, редакция табысының көздері. Редакциядағы менеджмент деңгейдегі. Ұжымды басқарудың экономикалық әдістері. Редакцияның қызмет ету бағыттары.

Соңғы уақытта біздің сөздік қорымызға «менеджер», «менеджмент», «маркетинг» ұғымдары тез енді. Қазақ тілінің «басқару» сөзі ағылшын тілінде «менеджмент» ұғымын білдіреді. «Совет энциклопедиялық сөздігі» мен «Үлкен энциклопедиялық сөздікте» басқару ұғымы түрлі (биологиялық, әлеуметтік, техникалық) ұйымдасқан жүйенің қызметі, элементі ретінде анықталады. Ол нақты құрылымды сақтауды қамтамасыз ете отырып, белгілі бір бағдарлама мен мақсаттарды іске асырады. Оксфордтық орыс-ағылшын тілінің сөздігінде басқару сөзі management, administration, direction сөздерімен өзара синонимдес болып келеді. Менеджмент сөзін қазақшаға дәл аударатын болсақ, онда «басқа біреу арқылы өз мақсатына жету» болып шығады екен. Алайда сөзбе сөз аудару – сөздің түпкі төркінін әрқашанда дәл бере бермейді.

«Менеджмент» (басқару) – ағылшын сөзі, оның түп төркіні гректің «манус», яғни, «қол, күш» деген сөзінен шығып, ағылшында мал бағу саласында, дәлірек айтқанда ат тізгінін ұстау, меңгеру шеберлігін білдірген. Кейіннен бұл атау адам қызметінің саласына ауысып, адамдарды басқарудың және ұйымдастырудың ғылыми, практикалық мәнін білдіретін болды.

Ағылшын тіліндегі Оксфорд сөздігінде бұл ұғымға мынадай түсінік беріледі:

- адамдармен қарым-қатынас жасау әдісі, үлгісі;
- билік және басқару өнері;
- шеберліктің ерекше түрі және әкімшілік дағды;
- басқару органы, әкімшілік бөлігі

Күнделікті тұрмыста менеджмент сөзі белгілі бір ұйымдағы барлық адамдардың қызметіне басшылық етумен шұғылданып, өз мақсатына жетуді білдіреді.

Тіпті білікті басқару саласының өзінде де менеджмент ұғымы түрліше түсіндіріледі.

Егер менеджмент теориясын алғашқы жасаушылардың бірі Ф. У.Тейлордың пікірінше менеджмент – іргелі дәл ғылымға, ережелер мен ұстанымдарға негізделген шынайы ғылым деп есептелсе, Дракердің түсіндіруінше – жоғарыда аталған элементтері бола тұрса да, менеджмент ғылымнан немесе кәсіптен гөрі, тәжірибеге жуықтау. Ол менеджмент ұғымына кең мағынада түсінік беруге қарсы болып, оны іскерлік кәсіпшілікке, былайша айтқанда, тауар өндіру мен алуан түрлі экономикалық қызмет көрсетуге жатқызады.

Менеджмент ұғымына Э.Петерсон мен Э.Плоумен кеңірек түсінік береді. Бұлар Батыстағы іскерлік әлемге «Бизнес пен менеджментті» ұйымдастыру кітабының авторы ретінде танымал. Олар былай деп жазады: «Кең мағынада, әлеуметтік тұрғыдан қарағанда, менеджмент дегеніміз

адамдарға тән тенденцияда топты қалыптастыру нәтижесінде өрістейтін техника немесе тәсіл. Мұндай топтың мысалына үкіметті, алуан түрлі клубтарды және іскер кәсіпорындарды жатқызуға болады. Қандай топ болмасын оның өзінің дербес менеджменті болуы тиіс. Осы тұрғыдан алғанда менеджментті тәсілдер жиынтығы ретінде қарастыруға әрі сол арқылы белгілі бір адамдар тобының мақсаттары мен міндеттері белгіленеді, айқындалады».

Редакциялық менеджмент ұғымы да БАҚ саласында қалыпты ұғымдарға айналды. Редакциялық менеджмент – яғни бұқаралық ақпарат қызметін атақратын институтты басқару саясаты саналады. Бүгінде редакциялық менеджмент барлық электордын БАҚ, мерміздік баспасөз, сондай-ақ интернет басылымдары редакциясын тиімді басқарудың ғылымы саналады.

Редакция менеджментінде ең басты мәселе - редакциядағы кадр саясаты. Яғни неғұрлым кадр саясаты тиімді де өте оңтайлы жүргізілсе, соғұрлым сол БАҚ-тың аудиториясы не тиражы ұлғаюының, бәсекеге қабілеттілігінің кепілі саналады. Редакция табысының көздері қайдан келеді: Әрине, ең алдымен БАҚ-тың құрылтаушылары болса, келесіден жарнамадан келіп түсер коммерциялық табыстар. Сонымен қатар, жекелеген БАҚ-тың мемлекте тарапынан алар дотациясы, ал тәуелсіз басылымдардың элиталық топтар мен мадихолдинт тарапынан алар қаржылай көмегін атауға болады.

Редакциядағы менеджмент оның деңгейімен, ұжымды басқарудың экономикалық әдістерімен, редакцияның қызмет ету бағыттарымен айқындалады.